

Systemy Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 25 (2022)
ISSN 2028-2677, s. 71-88
DOI: 10.37055/sbn/152406

National Security Studies
Volume 25 (2022)
ISSN 2028-2677, pp. 71-88
DOI: 10.37055/sbn/152406

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

FUNKCJONOWANIE JEDNOSTEK WOJSKOWYCH W SIŁACH ZBROJNYCH RP

FUNCTIONING OF MILITARY UNITS IN THE ARMED FORCES OF THE REPUBLIC OF POLAND

Małgorzata Zakrzewska

Wojskowa Akademia Techniczna

Abstrakt. Celem pracy jest przedstawienie podstawowego elementu systemu obronnego państwa jakim są Siły Zbrojne RP, przeznaczonego do skutecznej realizacji polityki bezpieczeństwa i obrony. Praca wyjaśnia czym są siły zbrojne, jednostka wojskowa, wojskowy oddział gospodarczy, które mają znaczący wpływ na prawidłowe funkcjonowanie systemu. W dalszej części autorka przedstawiła zasoby obronne sił zbrojnych, z podziałem na zasoby: ludzkie, finansowe, informacyjne oraz rzeczowe. Na koniec przedstawiono istotę stanów gotowości obronnej państwa, w których to określane są zdolności systemu obronnego do planowego i zorganizowanego działania w sytuacji wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa kraju i w czasie wojny. Problem badawczy pracy został zawarty w formie pytania: Czy funkcjonowanie jednostek wojskowych w Siłach Zbrojnych RP jest efektywne? Hipoteza badawcza, przedstawia się następująco: Jednostki wojskowe Sił Zbrojnych RP działają niewłaściwie poprzez niepoprawny kontekst organizacyjny. Artykuł został przygotowany w oparciu o szeroki przegląd literatury i aktów prawnych. Metody badawcze, jakimi się posłużono to: krytyczna analiza literatury przedmiotu badań, analiza opracowań teoretycznych i innych materiałów źródłowych oraz ich synteza. Zastosowana została również metoda indukcji i dedukcji. Ponadto wykorzystano metody statystyczne. Przeprowadzona analiza pozwala stwierdzić, że utworzenie wojskowych oddziałów gospodarczych pozwoliło na udoskonalenie funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w kontekście logistycznym, w szczególności dzięki możliwości oddzielenia w wojskowych jednostkach budżetowych funkcji finansowo-gospodarczych od operacyjno-szkoleniowych. Na funkcjonowanie SZ RP pozytywnie wpłynęło również określenie wykonywanych zadań w poszczególnych stanach gotowości obronnej państwa pozwalające na utrzymanie nie tylko siły, ale również środków na jak najbardziej efektywnym poziomie wykonywania wyznaczonych zadań obronnych.

Słowa kluczowe: Siły Zbrojne RP, jednostki wojskowe, wojskowe oddziały gospodarcze, stany gotowości obronnej, zasoby obronne

Abstract. The aim of the work is to represent the fundamental element of the defence system of the State, such as the Armed Forces of the Republic of Poland, which is intended for the effective implementation of the security and defence policy. The work explains what armed forces are, a military unit, a military

economic unit, which have a significant impact on the proper functioning of the system. In the next section, the author presents the defence resources of the armed forces, broken down by human, financial, information and material resources. Finally, the report highlights the nature of the state's defence readiness, which determines the ability of the defence system to act in a planned and organised manner in the event of a threat to national security and during war. The article is based on a comprehensive overview of literature and legal acts. Applied research methods include the critical analysis of research literature, the analysis of theoretical studies and other sources and their synthesis. The induction and deduction method was also used. Statistical methods were also used. The analysis leads to the conclusion that the creation of military economic units has improved the functioning of the Armed Forces of the Republic of Poland in the logistical context, in particular through the possibility of separating financial and operational functions in military budgetary units. The functioning of the Armed Forces of the Republic of Poland has also had a positive impact on the determination of tasks in the various states of the State's defence readiness, which makes it possible to maintain not only strength but also resources at the most efficient level of performance of assigned defence tasks.

Keywords: military units, military economic units, defense readiness states, Armed Forces of the Republic of Poland, defense resources

Wstęp

Charakter współczesnych zagrożeń zewnętrznych (militarnych), którym musimy się przeciwstawiać, przybiera już postać totalnego (pochodzącego z wielu stron) zagrożenia odbieranego w wymiarze nie tylko jednostkowym (obywatela), ale w wymiarze: całego państwa, regionu, a nawet kontynentu i świata. Siły Zbrojne RP są nieodzownym elementem struktur państwowych. Zwiększające się spektrum zadań sił zbrojnych wymusza zmiany w procesie planowania obronnego oraz okresową aktualizację podstawowych założeń planistycznych, w tym szczególnie misji i zadań sił zbrojnych.

W pracy dokonano objaśnienia pojęć: siły zbrojne, rodzaje sił zbrojnych, jednostka wojskowa, wojskowy oddział gospodarczy. Przedstawiono rodzaje sił zbrojnych oraz przykładową strukturę Wojskowej Jednostki Organizacyjnej. Omówione zostały również zasoby obronne sił zbrojnych: osobowe oraz materialne i informacyjne, a także istota stanów gotowości obronnej państwa. Problem badawczy opracowania został zawarty w formie pytania: Czy funkcjonowanie jednostek wojskowych w Siłach Zbrojnych RP jest efektywne? Problem ten związany jest wprost z hipotezą badawczą artykułu, która przedstawia się następująco: Jednostki wojskowe Sił Zbrojnych RP działają niewłaściwie poprzez niepoprawny kontekst organizacyjny. Dokonując krytycznej analizy literatury przedmiotu stwierdzono, iż brakuje opracowań tego typu, tj. traktujących o analizowanym problemie.

Istota pojęć: siły zbrojne, rodzaje sił zbrojnych, jednostka wojskowa, wojskowy oddział gospodarczy

Siły zbrojne, będące zasadniczym instrumentem polityki państwa od stuleci spełniały istotne funkcje w zakresie jego bezpieczeństwa. Na ewolucję roli sił zbrojnych w ostatnich

trzech, a nawet pięciu dekadach zasadniczy wpływ wywarły, zapewne uwarunkowania i przewartościowania, jakie dokonywały się od końca XX wieku. Niewątpliwie było to związane z rozpadem dwubiegunowego ładu międzynarodowego, który był oparty na względnej równowadze sił dwóch rywalizujących ze sobą bloków polityczno-militarnych (NATO i Układu Warszawskiego).

Obecnie klasyczna rola sił zbrojnych sprowadza się przede wszystkim do obrony przed zewnętrzną agresją zbrojną, która jest pierwszoplanowa i niepodważalna. Niemniej jednak coraz częściej siły zbrojne wykorzystywane są jako instrument wsparcia społeczeństwa i władz cywilnych w sytuacjach o charakterze kryzysowym.

W literaturze przedmiotu siły zbrojne określane są także jako: wojsko, armia

- stanowią niezbędne siły i środki wydzielane przez państwo do:

- zabezpieczenia jego interesów i prowadzenia walki zbrojnej;
- obrony;

- ujęte w całość organizacyjną, składającą się z różnych rodzajów wojsk i służb.

Struktura Sił Zbrojnych RP powinna być odpowiednia w swojej:

- liczbie;
- organizacji wewnętrznej;
- rodzajach sił, wojsk i służb do przewidywanych zagrożeń;
- warunków pola walki, a więc geopolityki, w tym:
 - administracyjnej wielkości państwa,
 - długości jego granic z państwami, w ramach sojuszu i obcymi,
 - jakości stosunków i relacji politycznych z tymi państwami,
 - ukształtowania geograficznego terytorium kraju,
 - do współczesnych możliwości sposobów prowadzenia działań bojowych (Maj 2018, s. 169).

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polski „Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie jej niepodległości, niepodzielności jej terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności granic” (art. 26 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r.).

Ponadto, „mogą brać udział w:

- zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków;
- działaniach antyterrorystycznych;
- działaniach z zakresu ochrony mienia;
- akcjach poszukiwawczych;
- akcjach ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego;
- ochronie i obronie cyberprzestrzeni;
- oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu;
- realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego” (art. 11 ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o Obronie Ojczyzny).

Wykonują one również zadania, wynikające ze Strategii Bezpieczeństwa RP, skonkretyzowane w stosownych narodowych i sojuszniczych planach reagowania kryzysowego i obrony państwa.

Siły Zbrojne RP są zatem najważniejszym - obok dyplomacji - instrumentem realizacji polityki bezpieczeństwa i obronności naszego państwa.

Wojsko polskie - działając w ramach systemu obronności i w systemie sojuszniczym NATO - jest gotowe do wykonywania trzech zasadniczych rodzajów zadań strategicznych:

- obronnych - odparcie bezpośredniej agresji na terytorium Polski lub udział w odparciu agresji na inne państwa sojusznicze;
- reagowania kryzysowego (także w ramach misji organizacji międzynarodowych) - uczestniczenie lub wsparcie administracji publicznej (na jej wniosek) siłami i środkami w zwalczaniu klęsk żywiołowych oraz ich skutków, a także w działaniach o charakterze antyterrorystycznym, ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych i ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, oczyszczania terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwiania;
- stabilizacyjnych i prewencyjnych (w czasie pokoju) - uczestniczenie w operacjach pokojowych i reagowania kryzysowego prowadzonych przez NATO, Unię Europejską, Organizację Narodów Zjednoczonych, jak również w innych operacjach wynikających z porozumień międzynarodowych oraz w operacjach humanitarnych prowadzonych przez organizacje międzynarodowe, rządowe i inne organizacje.

Zadania te są głównym wyznacznikiem kierunków rozwoju i modernizacji technicznej oraz finansowania Sił Zbrojnych RP realizowanych przez nasze państwo.

W czasach obecnych większość państw posiadających siły zbrojne dzieli je na następujące rodzaje:

- wojska lądowe - przeznaczone do wykonywania zadań operacyjnych, przede wszystkim na obszarach lądowych;
- marynarka wojenna - zajmująca się obroną granic morskich i wybrzeża, a także prowadzeniem działań wojskowych i wojennych na morzach i oceanach;
- siły powietrzne - zajmujące się prowadzeniem operacji mających na celu uzyskanie przewagi w powietrzu i wspieraniu innych rodzajów wojsk w działaniach obronnych.

Po wejściu w życie ustawy o obronie Ojczyzny skład Sił Zbrojnych RP stanowią następujące rodzaje wojsk:

- Wojska Lądowe,
- Siły Powietrzne,
- Marynarka Wojenna,
- Wojska Specjalne.

W skład Sił Zbrojnych wchodzi również:

- Żandarmeria Wojskowa;
- Wojska Obrony Cyberprzestrzeni (art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 11 marca 2022 r.).

Wymieniona wyżej ustawa stanowi również, że dowódcami rodzajów Sił Zbrojnych są:

- Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych;
- Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych;
- Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej.

Wojska Lądowe - zajmują się reagowaniem na ataki lądowo-powietrzne w każdym obszarze państwa, które dzięki odpowiedniemu przygotowaniu są w stanie realizować zadania w dowolnych warunkach pogodowych oraz bojowych, a także współpracować z Marynarką Wojenną i Siłami Powietrznymi na różnych płaszczyznach. Wojska te można podzielić na:

- wojska aeromobilne,
- wojska chemiczne,
- wojska inżynieryjne,
- wojska łączności i informatyki,
- wojska obrony przeciwlotniczej,
- wojska pancerne,
- wojska raketowe,
- wojska zmechanizowane.

Siły Powietrzne - realizują zadania w przestrzeni powietrznej oraz na lądzie i morzu, ale poprzez uderzenia z powietrza. Są drugim co do wielkości rodzajem sił zbrojnych. W ich skład zaliczane są:

- wojska lotnicze,
- wojska obrony przeciwlotniczej,
- wojska radiotechniczne.

Marynarka Wojenna zajmuje się obroną polskiej granicy morskiej i strefy wspólnej odpowiedzialności za morskie i ekonomiczne bezpieczeństwo Polski na morzu, jak również obrony wybrzeża morskiego we współdziałaniu z innymi wojskami. Dodatkowo jej siły skupiają się na niedopuszczeniu do wystąpienia blokady morskiej. Ten rodzaj wojsk na swoim obszarze ściśle współdziała ze strażą graniczną.

Wojska Specjalne dzięki niestandardowemu wykorzystaniu sprzętu, sposobów działania i technik wojskowych przeznaczone są do działań wymagających niekonwencjonalnych rozwiązań. Żołnierze tych wojsk wybrani podczas wieloetapowej selekcji wchodzi w skład grupy najwyższego ryzyka, doskonale wyposażonych i przygotowanych na działanie w każdych warunkach nie tylko terenowych, ale również klimatycznych.

Żandarmeria Wojskowa - stanowi wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbę, której działalność koncentruje się na zapewnieniu przestrzegania dyscypliny wojskowej

oraz ochronie porządku publicznego i zapobieganiu popełniania przestępstw na terenie jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych.

Wojska Obrony Cyberprzestrzeni - jako specjalistyczny komponent sił zbrojnych, właściwy jest do realizacji pełnego spektrum działań w cyberprzestrzeni, w szczególności w zakresie proaktywnej ochrony oraz aktywnej obrony elementów i zasobów cyberprzestrzeni kluczowych z punktu widzenia Sił Zbrojnych RP.

Siły Zbrojne RP bezpośrednio podlegają Prezydentowi RP, który jest ich najwyższym zwierzchnikiem i sprawuje władzę za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej. Zadania wyznaczone przez Ministra Obrony Narodowej wykonywane są przy udziale Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, wchodzącego w skład Ministerstwa Obrony Narodowej.

Sztab Generalny WP - stanowi główny organ skupiający się na planowaniu strategicznym oraz mający na celu jak najszybszy i najskuteczniejszy rozwój sił zbrojnych w państwie. Szef tego sztabu jest odpowiedzialny m.in. za:

- utrzymanie gotowości mobilizacyjnej i bojowej żołnierzy przez odpowiednie szkolenie,
- reprezentowanie sił zbrojnych na forum międzynarodowym,
- planowanie i nadzorowanie ich systemu logistycznego.

W celu realizacji zadań obronnych i usprawnienia funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w ich strukturze wyodrębnia się różne typy jednostek organizacyjnych:

- bezpośrednio podległe Ministrowi Obrony Narodowej, jak i przez niego;
- nadzorowane;
- finansowane z budżetu tego ministerstwa.

Ustawa o obronie Ojczyzny definiuje pojęcie jednostki wojskowej jako:

- podmiot organizacyjny sił zbrojnych;
- podmiot organizacyjny podległy Ministrowi Obrony Narodowej;
- jednostkę organizacyjną Ministerstwa Obrony Narodowej;
- przedsiębiorstwo państwowe, którego założycielem jest Minister Obrony Narodowej;
- jednostkę, która używa pieczęci urzędowej z godłem RP zawierająca jej nazwę (numer).

Każda jednostka/institucja organizacyjna (wojskowa) funkcjonuje na podstawie nadanego jej etatu przez Ministra Obrony Narodowej, określającego:

- stan zapotrzebowania na pracowników,
- stanowiska służbowe i ich stopnie,
- wyposażenie, m.in. w środki transportu czy rodzaj i liczbę uzbrojenia.

W zależności od specyfikacji i wielkości jednostki wojskowej tworzone są jego komórki organizacyjne (pododdziały):

- bataliony,
- kompanie,
- plutony,

- drużyny.

W celu udoskonalenia funkcjonowania Sił Zbrojnych RP w kontekście logistycznym, utworzone zostały Wojskowe Oddziały Gospodarcze (WOG), podległe Inspektoratowi Wsparcia Sił Zbrojnych RP oraz usytuowane w konkretnych rejonach kraju.

Oddziały te w założeniu mają realizować zadania zabezpieczenia logistycznego i finansowego na rzecz jednostek wojskowych wszystkich rodzajów sił zbrojnych w jednym lub kilku garnizonach.

Głównym zadaniem WOG było/jest kompleksowe zabezpieczenie finansowe i logistyczne jednostek wojskowych wszystkich rodzajów wojsk na terenie całego kraju.

W początkowym okresie ich tworzenia (w roku 2008) sformowane zostały cztery WOG zlokalizowane w czterech miastach: Wrocławiu, Gliwicach, Dęblinie i Ustce, które rozpoczęły swoją działalność w ramach programu pilotażowego. Oddziały te w systemie dowodzenia zostały umiejscowione w pionie zabezpieczenia.

Utworzone wówczas WOG stały się dysponentami środków budżetowych trzeciego stopnia, a następnie oddziałami gospodarczymi we wszystkich działach zaopatrzenia dla jednostek wojskowych, które zostały im przydzielone na zaopatrzenie, zgodnie z planami przydziałów gospodarczych.

WOG różnią się od jednostki wojskowej strukturą organizacyjną, w zależności od potrzeb i specyfikacji garnizonu, dyslokacji jednostek, jak również ich charakteru. Kadre tych oddziałów stanowią głównie pracownicy cywilni oraz żołnierze zawodowi obejmujący głównie stanowiska kierownicze i dowódcze.

Oddziały te, w swoich strefach odpowiedzialności, realizują zadania związane z planowaniem i finansowaniem potrzeb oraz świadczeniem usług na rzecz jednostek wojskowych podległych organizacyjnie:

- dowództwom rodzajów sił zbrojnych,
- Dowództwu Garnizonu Warszawa,
- Komendzie Głównej Żandarmerii Wojskowej.

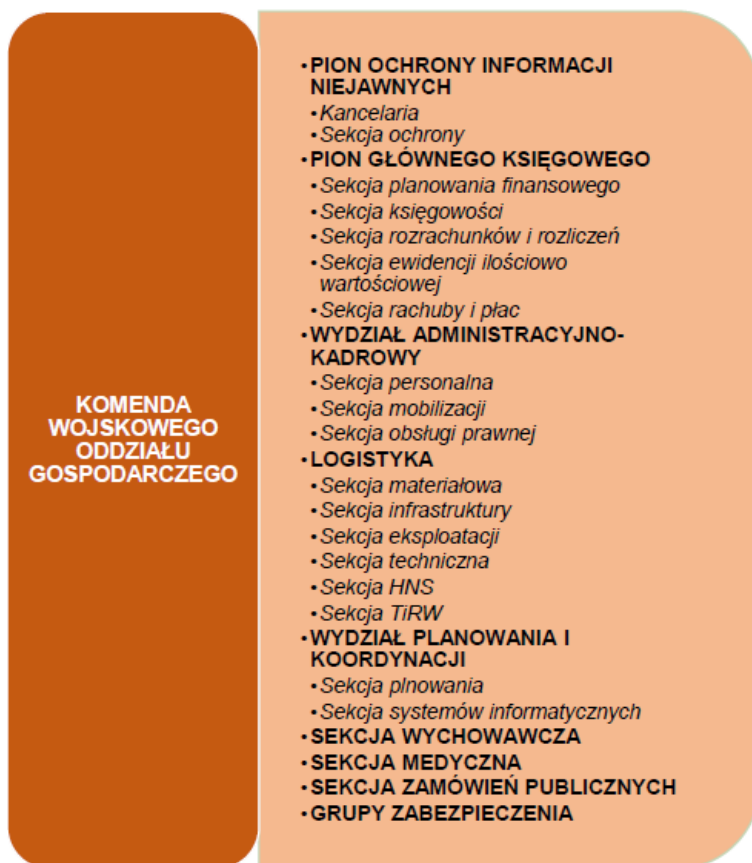
Zakres odpowiedzialności WOG obejmuje również prowadzenie:

- ewidencji ilościowo-wartościowej,
- gospodarki materiałowo-technicznej.

Oddziały te jako podstawowe ogniwa w stacjonarnym systemie kompleksowego zabezpieczenia wojsk, realizują następujące zadania w zakresie:

- utrzymania gotowości bojowej i mobilizacyjnej (wyłącznie dla wojskowego oddziału gospodarczego i jednostek nowo formowanych);
- zabezpieczenia:
- bezpieczeństwa i higieny pracy,
- finansowego (wraz z realizacją zamówień publicznych),
 - geograficznego i hydrometeorologicznego,
 - infrastruktury wraz z zabezpieczeniem poż.,

- materiałowego,
- medycznego,
- obiektów szkoleniowych oraz kulturalno-oświatowych,
- obsługi rodzin,
- ochrony i obrony obiektów,
- sprzętu łączności i informatyki,
- technicznego;
- współpracy z instytucjami i środowiskami cywilnymi;
- wynikającym z obowiązków państwa gospodarza (HNS).

Rys. 1. Przykładowa struktura Wojskowej Jednostki Organizacyjnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie J. Witek, Zmiany struktury organizacyjnej logistyki Marynarki Wojennej w latach 2006–2009, praca studyjna, AMW, Gdynia 2008, s. 63

W wyniku utworzenia specjalistycznych jednostek organizacyjnych, jakimi są WOG, było możliwe oddzielenie w wojskowych jednostkach budżetowych funkcji finansowo-gospodarczych od operacyjno-szkoleniowych.

Istotnym tego rezultatem było też uporządkowanie systemu bieżącego zabezpieczenia wojsk na szczeblu taktycznym, bowiem WOG-i zapewniały zrationalizowanie wykorzystania potencjału logistycznego, prowadząc przede wszystkim do poprawy jakości świadczonych usług, szczególnie przez ich profesjonalizację.

Funkcjonowanie WOG, w systemie logistycznym Sił Zbrojnych RP, pozwoliło również na uzyskanie znacznych oszczędności przez ograniczenie kosztów obsługi finansowo-logistycznej typowych jednostek wojskowych. W tym systemie dowódca jednostki wojskowej odpowiedzialny jest jedynie za:

- utrzymanie zdolności bojowej,
- zdolności do generowania własnych potrzeb,
- zachowanie zdolności logistycznych zgodnie z operacyjnym rozwinięciem jednostki wojskowej.

Zasoby obronne sił zbrojnych

Zasoby mogą być rozumiane wielorako w zależności od kontekstu, np. w kontekście:

- asortymentowym - jako: zestaw, oferta, pakiet, arsenał czy kolekcja;
- zapasowym - jako: rezerwy, zapasy, zasoby, pokłady;
- finansowym - jako: pieniądze, kapitał, sytuacja materialna, fundusze, budżet.

Definicja „zasobu” - określa nagromadzoną ilość potrzebnego materiału, funduszy i innych niezbędnych zapasów, które zostaną wykorzystane w przyszłości.

Pojęcie to jest również uznane za wielkość ekonomiczną, która nie posiada wymiaru czasowego, co oznacza, że jej stan mierzony jest w określonym momencie (Woźniak, 2021, s. 105).

Organizacje wykorzystują zasoby według czterech głównych kategorii.

Pierwszą z nich są zasoby ludzkie, do których zaliczane są umiejętności i kompetencje do realizacji powierzanych zadań oraz wiedza. Kolejną kategorią są zasoby finansowe (tj. papiery wartościowe czy kapitał finansowy) przeznaczane na pokrycie wydatków bieżących oraz długoterminowych. Trzecią grupą stanowią zasoby informacyjne, które dopiero w latach 70 XX w. uznano za jedne z zasobów organizacji. Do tych zasobów zaliczane są dane potrzebne do jak najbardziej efektywnego działania oraz technologia, informacja czy wiedza. Ostatnią grupą są zasoby rzeczowe, na które składają się budynki, wyposażenie, sprzęt, urządzenia, surowce czy środki transportu.

Zasoby obronne są wyznacznikiem siły systemu obronnego, w skład którego wchodzi dwie grupy organizacji:

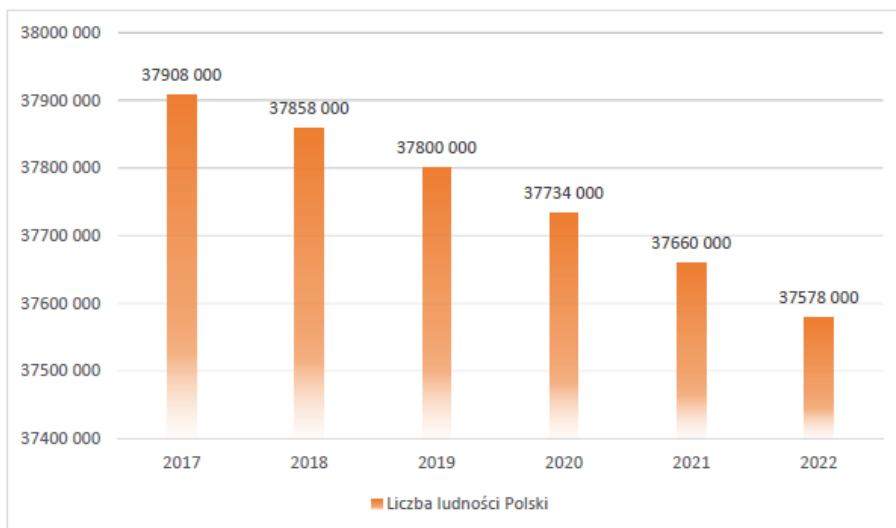
- militarne,
- pozamilitarne.

Organizacje militarne - bazują na zasobach ilościowych, jakościowych (dotyczących żołnierzy czynnych i tych pozostających w rezerwie) oraz zasobach sprzętu i infrastruktury wojskowej.

Natomiast organizacje pozamilitarne - skupiają się na uzupełnianiu zasobów: finansowych, ludzkich, materiałowych, co usprawnia funkcjonowanie państwa, Sił Zbrojnych RP oraz organizacji mających wpływ na wewnętrzne bezpieczeństwo w kraju.

Rezerwy osobowe są kontrolowane i uzupełniane przez wybrane jednostki organizacyjne, w skład których wchodzi odpowiednie organy zajmujące się dowodzeniem Siłami Zbrojnymi RP, a przede wszystkim organy administracji wojskowej przyporządkowane do konkretnego obszaru kraju.

Populacja ludności Polski w ostatnim roku wynosiła ponad 37,6 mln osób i ma w ostatnich latach tendencję spadkową, co obrazuje rysunek nr 1.5. W 2017 r. Polska liczyła ponad 37,9 mln osób, czyli o 330 tys. osób więcej niż obecnie. Znaczący wpływ na sytuację demograficzną kraju miała pandemia wywołana wirusem SARS-CoV-2, jak również ujemny przyrost naturalny przy wysokim poziomie liczby zgonów.

Rys. 2. Liczba ludności Polski w latach 2017-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.populationof.net/pl/poland/> [data dostępu: 25.03.2022]

Ministerstwo Obrony Narodowej w planach dotyczących żołnierzy na rok 2022 wykazało liczebność na poziomie 163 tys. Liczebność ta dzieli się na poszczególne grupy:

- żołnierzy zawodowych - 115,5 tys.;
- Narodowe Siły Rezerwowe - 1,0 tys.;
- kandydatów na żołnierzy zawodowych - 8,0 tys.;
- Terytorialną Służbę Wojskową - 35,0 tys.;
- służbę przygotowawczą - 3,6 tys.

Opierając się na danych z lutego tego roku, udostępnianych przez MON, stan osobowy żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych RP wynosił 115 500.

Najliczniejszym rodzajem Sił Zbrojnych RP są Wojska Lądowe, do których należy prawie 54,0 tys. żołnierzy zawodowych. Na drugim miejscu plasują się Wojska Specjalne z liczebnością prawie 33,0 tys. żołnierzy i kolejno: Siły Powietrzne - 17,2 tys., Marynarka Wojenna - 6,9 tys. oraz Wojska Obrony Terytorialnej prawie 4,5 tys.

Zgodnie z zapowiedziami rządu w Polsce planowane jest zwiększenie liczebności Wojska Polskiego do 300 tys. żołnierzy, w tym: 250 tys. żołnierzy zawodowych oraz 50 tys. żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej.

Państwo w celu zapewnienia zasobów materialnych siłom zbrojnym w sytuacjach kryzysowych i w przypadku wojny tworzy zasoby rzeczowe w formie rezerw strategicznych, które są jednym z najbardziej istotnych elementów bezpieczeństwa kraju.

Ustawa o rezerwach strategicznych stanowi, że rezerwy strategiczne tworzy się na wypadek:

- zagrożenia bezpieczeństwa i obronności państwa, bezpieczeństwa, porządku i zdrowia publicznego oraz wystąpienia klęski żywiołowej lub sytuacji kryzysowej;
- w celach wsparcia wykonywania zadań w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa;
- odtworzenia infrastruktury krytycznej;
- złagodzenia zakłóceń w ciągłości dostaw służących funkcjonowaniu gospodarki i zaspokojeniu podstawowych potrzeb obywateli;
- ratowania ich życia i zdrowia;
- realizacji interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego;
- wypełnienia jej zobowiązań międzynarodowych, a także udzielania pomocy i wsparcia podmiotom prawa międzynarodowego publicznego.

Skład rezerw strategicznych i ich ilości ustalany jest przez Rządowy Program Rezerw Strategicznych i zaliczane są do nich m.in.:

- surowce,
- materiały,
- produkty rolne i rolno-spożywcze,
- moc usługowa,

- moc produkcyjna,
- elementy infrastruktury krytycznej,
- maszyny i urządzenia,
- wyroby medyczne i produkty lecznicze.

Kolejną istotną grupą zabezpieczenia kraju są zapasy interwencyjne, wykorzystywane w sytuacji wystąpienia zakłóceń w dostawach ropy naftowej oraz produktów naftowych na rynek krajowy. Zapasy te dzielone są na dwie grupy:

- zapasy obowiązkowe, które obejmują paliwa i ropę naftową znajdujące się w posiadaniu producentów i handlowców;
- zapasy agencyjne, które obejmują paliwa i ropę naftową znajdujące się w posiadaniu Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych.

Siły sojusznicze i formacje obrony cywilnej w ramach świadczeń rzeczowych wspierają Siły Zbrojne RP w zakresie gromadzenia i przydzielania:

- zasobów transportowych, tj. samolotów, wagonów kolejowych, samochodów, statków;
- usług;
- maszyn inżynierskich.

Wojska Lądowe dysponują obecnie: 290 kołowymi transporterami opancerzonymi, 812 bojowymi wozami piechoty, 780 czołgami, 180 wyrzutniami raketowymi oraz 570 artyleryjskimi środkami ogniowymi, które posiadają kaliber o rozmiarze powyżej 100 mm (Wiśniewski, 2018, s. 10).

Siły Powietrzne dysponują 466 samolotami wojskowymi, 227 śmigłowcami, 100 samolotami treningowymi oraz przeciwlotniczymi zestawami raketowymi.

Marynarka Wojenna posiada 83 okręty, w skład których wchodzi 20 okrętów transportowo-minowych, 1 korweta, 3 okręty podwodne, 1 okręt patrolowy oraz 2 fregaty.

Dodatkowo Lotnictwo Marynarki Wojennej posiada:

- 8 samolotów rozpoznawczo-patrolowych;
- 4 samoloty transportowe;
- 2 samoloty, które monitorują aspekty ekologiczne;
- 12 śmigłowców zajmujących się zwalczaniem okrętów podwodnych;
- 10 śmigłowców poszukiwawczo-ratowniczych (Woźniak, 2021, s.116-118).

W dzisiejszych czasach informacja stanowi bardzo ważne narzędzie w działaniu i rozwoju podmiotów, ale także w codziennym funkcjonowaniu każdego człowieka.

Zasoby informacyjne to inaczej wiadomości udostępnione do wglądu publicznego za pomocą obrazów, tekstów, czy werbalnie, mające szczególne znaczenie dla innowacyjnego rozwoju kraju oraz społeczeństwa informacyjnego.

Skupiając się na organach państwowych zasoby informacyjne dostarczają wiedzy z zakresu działalności m.in.:

- ministerstw,
- departamentów,

- sądów,
- funduszy emerytalnych,
- usług socjalnych.

Zgromadzona wiedza jest ważnym elementem zasobów strategicznych dającym przewagę konkurencyjną, a państwo jednocześnie zbierając informacje i gromadząc je w bazie, zobowiązuje się do ochrony danych swoich obywateli poprzez zapewnienie coraz to bardziej nowoczesnych systemów.

Państwa o bardzo zróżnicowanych zasobach militarnych dzięki odpowiedniemu wykorzystaniu zasobów informacyjnych mogą brać udział w wyrównanej konkurencji na nowego rodzaju froncie, jakim jest cyberprzestrzeń.

Obecnie wojska operacyjne mają możliwość nie tylko wykrywania ataków powietrznych (naziemnych i kosmicznych) czy walki radioelektronicznej, ale również mogą korzystać z zautomatyzowanych systemów dowodzenia dzięki nowoczesnym zasobom wsparcia i towarzyszącym im zabezpieczeniom.

Siły Zbrojne RP uczestniczą aktywnie w dwóch głównych projektach informatycznych:

- Zintegrowanym Wieloszczeblowym Systemie Informatycznym Resortu Obrony Narodowej (ZWSI RON);
- *Logistic Functional Area Services* (SI LOGFAS).

Pierwszy system ma za zadanie przede wszystkim wspierać poszczególne działania i podmioty wchodzące w skład resortu obrony narodowej tj.: planowanie, finanse, szkolenia i kadry. Dodatkowo wykorzystując właściwości systemu istnieje możliwość bardziej efektywnego prowadzenia ewidencji zasobów, magazynowania i eksploatacji sprzętu wojskowego, a także przydzielania środków zaopatrzenia.

Natomiast drugi system informatyczny LOGFAS wspiera procesy związane z kierowaniem, dotyczące działań operacyjnych na poziomie logistycznym wewnątrz kraju oraz działań wynikających z podpisanych porozumień sojuszniczych (Woźniak, 2021, s.123-124).

Istota stanów gotowości obronnej państwa

Przez gotowość obronną państwa należy rozumieć stan przygotowania podmiotów obrony narodowej do sytuacji nadzwyczajnych oraz przeciwstawienie się wszelkim zagrożeniom kryzysowym i wojennym. Obejmuje ona gotowość:

- obronną i mobilizacyjną sił zbrojnych;
- stanowisk kierowania (przygotowanie organów władzy, administracji, gospodarki na wojenny system zarządzania państwem);
- organizacyjno-mobilizacyjną sektora cywilnego (zadania podmiotów gospodarczych na okres kryzysu i wojny).

Jedną ze starszych definicji „gotowości obronnej państwa” podaje Leksykon wiedzy wojskowej z 1979 roku. Określa on gotowość obronną danego państwa jako „stan systemu obronnego określający zdolność tego systemu do planowego i zorganizowanego działania na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa kraju i w czasie wojny” (Auerbach, Laprus, 1979, s. 131).

Od tego czasu powstało wiele różnych publikacji naukowych określających czym jest gotowość obronna państwa. W zagadnienie to zagłębił się Z. Groszek, który przedstawił pojęcie gotowości obronnej następująco:

- „po pierwsze - jako stan systemu obronnego państwa, określający jego zdolności do skutecznego przeciwstawienia się zewnętrznym, militarnym zagrożeniom kryzysowym i wojennym lub wywiązania się z umów międzynarodowych, zobowiązujących do wspólnej obrony przeciwko agresji,
- po drugie - jako działalność organów państwa, podwyższaniu jego gotowości do obrony oraz realizowaniu zadań obronnych” (Groszek, 2016, s. 80).

Określenia gotowości obronnej państwa podjął się również J. Wojnarowski, przedstawiając ją jako „stan i proces utrzymania w stabilnym rozwoju elementów systemu obronnego państwa na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa narodowego oraz skutecznego działania w stanach nadzwyczajnych z możliwością przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom kryzysowym i wojennym” (Wojnarowski, 2010, s. 84).

Wszystkie przytoczone powyżej definicje obrazują gotowość obronną państwa w charakterze jednego z bardziej istotnych zadań niezbędnego do prawidłowego i niekonfliktowego funkcjonowania podmiotu jakim jest państwo.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie gotowości obronnej państwa wyróżniane zostają trzy stany gotowości obronnej:

- stan stałej gotowości obronnej państwa;
- stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu;
- stan gotowości obronnej czasu wojny.

W sytuacji powstania zagrożenia systemu bezpieczeństwa państwa i wprowadzenia wyższego stanu gotowości obronnej państwa, jakim jest stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu i stan gotowości obronnej czasu wojny, wykonywane są zadania zawarte w Planie Reagowania Obronnego RP opracowanego na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Występowanie stałej gotowości obronnej państwa, zwanej również czasem pokoju, określana jest jako stan, podczas którego państwo utrzymuje nie tylko siły, ale również środki na jak najbardziej efektywnym poziomie wykonywania wyznaczonych zadań obronnych.

Jest to także czas, w którym nie występują zagrożenia znaczące dla systemu bezpieczeństwa państwa.

System obronny w momencie wystąpienia niebezpieczeństwa gotowy jest wówczas do natychmiastowego przejścia w wyższy stan gotowości obronnej. W celu zagwarantowania odpowiedniej reakcji na występujące zagrożenia prowadzone są m.in. takie przedsięwzięcia jak:

- realizacja zadań: szkoleniowych, planistycznych, kontrolnych i organizacyjnych bieżącej działalności instytucji i organów państwowych;
- przygotowywanie Sił Zbrojnych RP, a także: Państwowej Straży Pożarnej, Policji i Straży Granicznej do odpowiedniego wykonywania zadań obronnych;
- obserwacja i weryfikacja potencjalnych zagrożeń powodujących skutki, do likwidacji których wykorzystywane są siły i środki ratownictwa (Wojnarowska-Szpucha, 2021, s.15).

Stan gotowości obronnej państwa czasu kryzysu zostaje ogłoszony w momencie wystąpienia zewnętrznego zagrożenia, który narusza trwający pokój w kraju oraz prowadzi do reagowania poszczególnych komórek systemu obronnego.

Państwo znajdujące się, w tym stanie realizuje zadania wynikające z doskonalenia poszczególnych członów systemu obronnego kraju polegające na:

- uruchamianiu rezerw strategicznych,
- wprowadzeniu gotowości jednostek organizacyjnych do militaryzacji,
- wykonywaniu czynności związanych z wystąpieniem stanu wyjątkowego,
- dostosowywaniu planów operacyjnych do zaistniałych sytuacji,
- wzmożeniu działań cywilno-wojskowych,
- ochronie obiektów o dużym znaczeniu dla zachowania bezpieczeństwa ludności.

Państwo chcąc odeprzeć bezpośredni atak zbrojny na swoje terytorium wprowadza stan gotowości obronnej państwa czasu wojny. Stan ten, może zostać również wprowadzony, jeżeli podpisane umowy międzynarodowe zobowiązują państwo do wspólnych działań przeciwko atakom zbrojnym. Najbardziej istotnymi zadaniami postawionymi państwu objętemu wojną są:

- militaryzacja poszczególnych jednostek gospodarczych oraz podmiotów organizacyjnych odpowiedzialnych za administrację publiczną;
- realizacja zadań będących następstwem wprowadzenia stanu wojennego;
- zmniejszenie następstw w postaci zniszczeń i strat;
- zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ewakuację lub zagwarantowanie miejsc bezpiecznych podczas działań, np. schronów;
- wyeliminowanie działań mających znamiona czynów przestępczych.

Głównym celem wprowadzania wyższych stanów gotowości obronnej kraju jest zapobieganie powstającym sytuacjom kryzysowym.

Wyróżnione trzy stany gotowości obronnej mogą zostać wprowadzane po kolei, jednakże w zależności od zaistniałej sytuacji państwo mogą być podjęte decyzje o natychmiastowym wprowadzeniu stanu najwyższego, który nie został poprzedzony innymi stanami.

Gotowość bojowa nie jest stanem, który można uzyskać i zachować. Jest to proces ciągły polegający na doskonaleniu organów dowodzenia i zarządzania na wszystkich szczeblach organizacyjnych struktury sił zbrojnych. Za określony stan gotowości bojowej odpowiadają wszystkie ogniwa systemu zarządzania i dowodzenia, a także cały stan osobowy danej jednostki wojskowej.

Wnioski

W obliczu agresji Rosji na Ukrainę wzrosło zagrożenie bezpieczeństwa Polski, Europy oraz całego świata. Wszyscy zdali sobie sprawę jak ważne jest posiadanie licznej, dobrze wyszkolonej i wyposażonej armii, która byłaby w stanie odeprzeć atak agresora.

Siły Zbrojne RP są jednym z najważniejszych instrumentów realizacji polityki bezpieczeństwa i obronności naszego państwa. Zdefiniowanie pojęć: siły zbrojne, jednostka wojskowa, wojskowe oddziały gospodarcze, zasoby obronne, stany gotowości obronnej państwa pozwala usystematyzować wiedzę o funkcjonowaniu wojska. Ważnym punktem jest również zwrócenie uwagi na udział sił zbrojnych we wspieraniu społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych m.in. w zwalczaniu klęsk żywiołowych i ich skutków, akcjach poszukiwawczych, działaniach antyterrorystycznych itp.

Istotnymi elementami funkcjonowania Sił Zbrojnych RP są zasoby obronne, zarówno osobowe, materialne, jak i informacyjne. Determinują one poziom bezpieczeństwa państwa i są wyznacznikiem jego zdolności obronnych.

Wszyscy obywatele zdolni do spełnienia powszechnego obowiązku obrony stanowią zasoby rezerw osobowych, które mogą być wykorzystywane jako uzupełnienie Sił Zbrojnych RP, a także innych formacji tj.: Policji, Służby Więziennej, Straży Granicznej, itp. Przygotowanie i zarządzanie rezerwami osobowymi jest jednym z najważniejszych zadań.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Auerbach W., Laprus M., 1979. Leksykon wiedzy wojskowej, MON, Warszawa.
- [2] Dokument dotyczący bezpieczeństwa państwa, opracowany i zatwierdzony, zgodnie z art. 6 ust. 1 i art. 4a ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1410).
- [3] Groszek Z., 2016. Gotowość państwa do obrony i ochrony, Wyd. Difin, Warszawa.
- [4] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).
- [5] Maj J., 2018. Nowe aspekty sztuki wojennej XXI wieku, Wyd. FNCE sp. z o.o. Poznań.
- [6] Podstawowe informacje o budżecie resortu obrony narodowej na 2022 r., MON, Warszawa.

-
- [7] Program otwierania danych publicznych, Ministerstwo Cyfryzacji Wrzesień 2016 r., Załącznik do ustawy nr 107/2016 Rady Ministrów z dnia 20 września 2016 r.
 - [8] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego (Dz.U. 2004 nr 152, poz. 1599).
 - [9] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. (Dz.U. z 2004 nr 219, poz. 2218).
 - [10] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie militaryzacji jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na rzecz obronności lub bezpieczeństwa państwa (Dz.U. z 2009 r. nr 210, poz. 1612).
 - [11] Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. z 1996 nr 10, poz. 56 z późn. zm.).
 - [12] Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r. nr 156, poz. 1301).
 - [13] Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o rezerwach strategicznych (Dz.U. z 2021 poz. 255).
 - [14] Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o Obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2022 r., poz. 655).
 - [15] Wiśniewski G. 2018. Podstawowe problemy modernizacji technicznej wojsk lądowych Sił Zbrojnych RP w perspektywie 2022 roku, Wyd. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa.
 - [16] Wojnarowska-Szpucha S., 2021. Gotowość zasobów obronno-ochronnych w systemie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Wojskowa Akademia Techniczna, Warszawa.
 - [17] Wojnarowski J., 2010. Gotowość systemu bezpieczeństwa narodowego, Wyd. AON, Warszawa.
 - [18] Woźniak J., 2021. Zasoby Obronne Rzeczypospolitej Polskiej, [w:] M. Brzeziński, System Logistyczny potencjału obronnego RP w XXI wieku, Wyd. Adam Marszałek.
 - [19] Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lutego 2020 r. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym (Dz.U. z 2020 poz. 411).